

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління, доцента Толуб'яка Віталія Семеновича на дисертаційну роботу Буряченка Олександра Євгеновича на тему: **«Пенсійна система в Україні: історія становлення і теоретичні засади розвитку на сучасному етапі національного державотворення»**, подану у спеціалізовану вчену раду К 41.863.01 ОРІДУ Національної академії державного управління при Президентові України на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління

1. Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

Важливою і невід'ємною складовою соціальної політики кожної держави є пенсійне забезпечення її громадян, що реалізується через пенсійну систему. У 2003 році в Україні розпочато пенсійну реформу, яка була зумовлена складними демографічними тенденціями; дефіцитом бюджету Пенсійного фонду; відсутністю диференціації пенсій залежно від трудового стажу і сплачених страхових внесків та іншими негативними факторами. За період реформ було здійснено низку важливих перетворень, проте новації в основному стосувалися солідарної складової пенсійної системи України.

Розпочата у 2003 році пенсійна реформа в Україні сьогодні далеко не завершена: розміри пенсії у значної частини громадян на рівні або мало що вищий за прожитковий мінімум; Пенсійний фонд України не може виконувати визначені йому функції без дотацій держави; запровадження другого накопичувального рівня пенсійного забезпечення постійно відкладається. Тому, актуальним завданням сучасного етапу соціально-економічних перетворень в Україні є радикальне реформування пенсійної системи, що має важливе значення для забезпечення сталого розвитку країни, підвищення рівня соціального захисту пенсіонерів та визначає актуальність теми дисертаційного дослідження Буряченка Олександра Євгеновича.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дослідження Буряченка О. Є. узгоджується з основними напрямками науково-дослідної роботи кафедри державного управління та місцевого

самоврядування ОРІДУ НАДУ при Президентіві України на тему: «Реалізація окремих пріоритетів комплексного розвитку регіону: науково-методичний супровід» (номер державної реєстрації: 0114U002604) та «Пріоритети стратегії регіонального розвитку: особливості реалізації на прикладі Херсонської області» (номер державної реєстрації: 0115U001260). Особистий внесок здобувача полягає у дослідженні витоків зародження пенсійного страхування на Півдні України та регіональних особливостей розвитку пенсійної системи в Україні.

3. Ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Результати дисертаційного дослідження Буряченка О. Є. є достовірними, підкріплені умілим використанням методів наукових дослідження, базуються на застосуванні сучасних прийомів проведення наукових досліджень з державного управління. Достовірність результатів дисертаційного дослідження підтверджується також методологічною та теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій дослідження; системним аналізом теоретичного матеріалу; виявленням причинно-наслідкових зв'язків між елементами досліджуваної теми; широтою різноманітністю теоретичної бази. Тема дослідження розглянута всесторонньо. Дисертаційну роботу позитивно характеризує системність вирішення поставлених завдань.

Висновки та рекомендації, які зроблені в дисертації, базуються на аналізі макро- та мікроекономічних взаємозалежностей, є логічно обґрунтованим підсумком виконаної роботи та в повній мірі відображують основні положення проведеного дослідження та можливі результати їхнього впровадження. Достовірність наукових положень та висновків також підтверджується публікаціями основних результатів дослідження у фахових виданнях та апробацією на науково-практичних конференціях.

Результати проведеного дослідження, їх узагальнення надали підстави автору для формування висновків і рекомендацій, що мають теоретичне і

практичне значення. Висновки за розділами та в цілому по дисертації є логічними та обґрунтованими, чітко відображають отримані результати дослідження, що відповідають поставленим завданням.

Структура роботи свідчить про логічність дисертаційного дослідження. Зміст розділів доводить прагнення автора послідовно і всесторонньо дослідити предмет дослідження. Аналіз змісту дисертації дозволяє зробити висновок про те, що запропоновані автором наукові положення, висновки та рекомендації мають обґрунтований і достовірний характер. Достовірність наукових положень також підтверджуються коректністю постановки завдань, глибоким розумінням сутності проблем, що розглядаються в межах дисертаційної роботи.

4. Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження Буряченка О. Є. визначається особистим внеском автора у вирішення важливої наукової проблеми, яка полягає в обґрунтуванні теоретичних положень, сукупність яких визначає концептуальні підходи до розвитку пенсійної системи в Україні на сучасному етапі національного державотворення згідно з основними принципами побудови пенсійних систем розвинених країн. Найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, які містять наукову новизну полягають в наступному:

на основі аналізу зарубіжної і вітчизняної наукової літератури визначено концептуальні підходи до дослідження державного управління пенсійною системою. Дано авторське визначення категорії «пенсійна система», як сукупність правових, організаційних та фінансово-економічних інститутів і норм, а також – спеціалізованих організаційних структур, метою яких є надання визначеним законом категоріям непрацюючих громадян матеріального забезпечення у вигляді пенсії (ст. 21);

розширено понятійно-категорійний апарат, зокрема дефініцій «інституційна інфраструктура пенсійної системи» як сукупність державних і недержавних інституційних одиниць, основним видом діяльності яких є

забезпечення або сприяння забезпеченню збирання, обліку, адміністрування пенсійних внесків, управління пенсійними активами та здійснення пенсійних виплат, а також – здійснення регулювання та нагляду у цій сфері (ст. 79), «інституційна матриця пенсійної системи», як упорядкована система зв'язків, соціальних норм, суспільних цінностей та процедур, що задовольняють потреби суспільства у пенсійному забезпеченні (ст. 75) та «інституційна одиниця», під якою слід розуміти організаційний елемент (учасник), який здатний володіти активами та здійснювати операції з іншими учасниками (ст. 72);

обґрунтовані теоретичні підходи до систематизації чинників, що впливають на забезпечення стабільності розвитку вітчизняної пенсійної системи з виділенням демографічних, економічних, трудових, соціальних, глобалізаційних, політико-правових та психологічних чинників (ст. 118);

на основі результатів моніторингу стану пенсійної системи в Україні розроблено її інституційну матрицю (стор. 151-153) та запропоновано морфологічну модель розвитку пенсійної системи (стор. 180-181).

5. Практичне значення отриманих результатів

Систематизація та узагальнення великого масиву практичного та теоретичного матеріалу щодо становлення та розвитку пенсійної системи в Україні та зарубіжних країнах лягли в основу формулювання здобувачем висновків та пропозицій. Практичне значення одержаних Буряченком О. Є. результатів полягає в тому, що основні теоретичні положення та висновки дисертації доведені до рівня конкретних пропозицій, зокрема щодо конкретизації і уточнення окремих положень Державної стратегії розвитку пенсійної системи в Україні та законодавчих актів. Окремі результати дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі ОРІДУ Національної академії державного управління при Президентові України (акт про впровадження від 11.04.2016 р.) та Херсонським обласним центром перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств,

установ і організацій (довідка № 01-19/139 від 30.11.2015 р.), а також використані в роботі Головним управлінням Пенсійного фонду України у Вінницькій області при розробці інформаційно-аналітичних матеріалів (довідка № 830/06-36/06 від 30.04.2016 р.).

Крім того, розроблені й науково обґрунтовані в дисертації положення, висновки та рекомендації в сукупності формують теоретичне та методичне підґрунтя для подальшого реформування системи пенсійного забезпечення, здійснення наукових досліджень з даної тематики та для розробки відповідних навчальних програм в системі підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців у сфері соціального захисту.

6. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Дисертаційна робота має класичну структуру та складається з трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 252 сторінки, із них 192 сторінки основного тексту. Робота містить 16 таблиць, 8 рисунків. Список використаних джерел складається з 285 найменувань.

Основні результати дослідження опубліковано в 14 наукових працях, які відображають основний зміст результатів дисертаційного дослідження, загальним обсягом 4,95 друк. арк., у тому числі: 5 статей у наукових фахових виданнях України з державного управління, з яких 3 – одноосібних, 1 – у зарубіжному виданні. Особисто автору належить 4,75 друк. арк.

В опублікованих працях автора достатньо повно відображено сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукова новизна. Результати дослідження доповідались на 8 науково-практичних конференціях.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота О. Є. Буряченка «Пенсійна система в Україні: історія становлення і теоретичні засади розвитку на сучасному етапі національного державотворення» є самостійною та завершеною науковою

працею, містить результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання щодо теоретичного обґрунтування особливостей та механізмів державного управління розвитком пенсійної системи в Україні. Зміст дисертації відповідає паспорту спеціальності 25.00.01 – теорія та історія державного управління, а саме функціональний, галузевий, регіональний та інші аспекти державного управління.

Дисертація має традиційну структуру: вступ, три розділи, висновки, додатки, список використаних джерел. Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в логічній послідовності. Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій дисертаційної роботи.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи

В цілому стиль викладеного матеріалу складає позитивне враження про дисертаційну роботу і свідчить про достатньо високий рівень автора, вміння аналізувати теоретичний матеріал, використовувати сучасні підходи та обґрунтовувати власні висновки та пропозиції. Оцінюючи в цілому достатній рівень розробки теоретичних і методичних положень, практичних рекомендацій, обґрунтованість висновків та пропозицій, необхідно також вказати на окремі дискусійні моменти та висловити деякі зауваження і пропозиції щодо дисертаційної роботи Буряченка О. Є.:

1. На сторінці 18 дисертації автор розкриває сутність пенсійної системи, її складові, наводить визначення дефініції «пенсійна система» з посиланнями на відповідні наукові джерела. Далі по тексту (ст. 19) розкриває сутність соціальної політики, а на ст. 20-21 знову повертається до розгляду та аналізу пенсійної системи. Доцільно було б спочатку розглянути соціальну політику, яка є значно ширшим поняттям та визначається як комплекс заходів держави, спрямованих на задоволення потреб громадян, а головним завданням якої є забезпечення чіткого функціонування всієї системи соціально-політичних інститутів – її суб'єктів, а потім розглядати пенсійну систему та її складові.

2. На ст. 59 дисертації автор зазначає, що пенсійна система України вважається найбільш законодавчо врегульованою, що справляє перше враження про відсутність законодавчих проблем у функціонування пенсійної системи. А далі по тексту зазначає, що відносини в цій сфері регулюються більше ніж тридцятьма законами та низкою інших підзаконних актів, які не узгоджені повністю між собою, що у багатьох випадках призводить до породження конфліктів, вирішення яких змушує сторони звертатися до органів суду.

3. Здійснюючи наукове дослідження автор вводить поняття «інституційна матриця пенсійної системи» та «інституційна одиниця», дає їм коротке визначення (ст. 73). У даному випадку доцільно більш глибоше та всебічно розкрити ці поняття в системі пенсійного забезпечення. Це сприяло б кращому сприйняттю викладеного матеріалу.

4. На ст. 80-81 дисертації (рис.2.1.) наведено авторську класифікацію суб'єктів пенсійної системи, але переліку самих суб'єктів автор не наводить. Доцільно доповнити зазначений рисунок переліком суб'єктів, і зокрема, визначити місце державних та місцевих органів влади, роботодавців, громадських організацій тощо. Це сприяло б кращому сприйняттю матеріалу, можливості оцінити місце та роль кожного суб'єкта у виконанні головних функцій пенсійної системи, а також побачити взаємозв'язок між ними.

5. Система недержавного пенсійного забезпечення в Україні почала формуватися з прийняттям у 2003 році Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення». На сьогодні відбулося її становлення, як елементу фінансової та пенсійної системи держави, що супроводжувалося збільшенням кількості недержавних пенсійних фондів та їх учасників, зростанням загальних пенсійних активів, збільшенням інвестиційного доходу. Здійснюючи аналіз інфраструктури недержавного пенсійного забезпечення (ст. 86.), доцільно було б показати роль держави у забезпеченні дієвості цієї складової пенсійної системи України.

Водночас висловлені зауваження в більшості впливають із складності і багатогранності досліджуваної теми, пропозиції мають в основному

рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки наукового дослідження, яке в межах визначених автором мети та завдань є цілісним, ґрунтовним, завершеним дослідженням актуальної теоретичної та практичної проблеми державного управління.

9. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам ВАК України

Незважаючи на зазначені зауваження та дискусійні моменти, дисертація Буряченка О. Є. на тему: «Пенсійна система в Україні: історія становлення і теоретичні засади розвитку на сучасному етапі національного державотворення» є змістовною завершеною науковою працею. В цілому робота підготовлена на належному теоретичному і практичному рівнях, викладена виваженим науковим стилем.

За актуальністю, науковою новизною, обґрунтованістю, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів дисертація Буряченка Олександра Євгеновича на тему: «Пенсійна система в Україні: історія становлення і теоретичні засади розвитку на сучасному етапі національного державотворення» відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ від 24 липня 2013 р. №567 (зі змінами), а її автор, Олександр Євгенович Буряченко, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
доцент, доцент кафедри менеджменту
та публічного управління
Тернопільського національного
економічного університету

В. С. Толуб'як

Завіряю:	Г. В. Тарасов
Зав. загальним відділом	